
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Cortés Velasco, Unai; Puigsech Farràs, Josep , dir. Desfilades, segregació urbana i conflicte a Irlanda del Nord, 1968-1998. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2023. 33 pag. (Grau en Història)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/292048>

under the terms of the license

Universitat Autònoma de Barcelona

Desfilades, segregació urbana i conflicte a Irlanda del Nord, 1968-1998

Unai Cortés Velasco

FACULTAT DE FILOSOFIA I LLETRES
GRAU EN HISTÒRIA
TREBALL DE FI DE GRAU

Director: Dr. Josep Puigsech Farràs

CURS 2022-2023

RESUM

En aquest treball s'analitzen les causes i les conseqüències que tenen la celebració de desfilades en el marc del conflicte nord-irlandès, i com aquestes retroalimentarien i participarien de la violència a la regió. S'analitzen quins són els principals motius de les comunitats unionista i republicana a l'hora de fer-les, així com quin seria el paper de l'Estat i les organitzacions veïnals a l'hora de lidiar amb elles.

Paraules clau: Conflicte d'Irlanda del Nord, desfilades, commemoracions, segregació urbana, sectarisme.

ABSTRACT

This paper analyses the causes and consequences of the celebration of parades in the context of the Northern Ireland conflict, and how these would feed back and take part in the violence across the region. It studies the main motives of the unionist and republican communities for holding them, as well as the role of the state and neighbourhood organisations in dealing with them.

Keywords: Northern Ireland Conflict, parades, commemorations, urban segregation, sectarianism.

ÍNDIX

Presentació	4
1. A mode d'introducció: el conflicte irlandès durant el segle XX	5
2. Enaltint el triomf: Les desfilades unionistes	9
2.1 Identitats i conflictes	9
2.2 La unitat esquerdada: paramilitarisme i heterodòxia interna	13
3. Commemorant resistències: Les desfilades republicanes	15
3.1 La nació confinada: identitats, territorialització i conflicte	15
3.2 Asimetria en la forma: desfilades i diversitat política	19
4. Entre els drets inalienables i els problemes d'ordre públic: l'Estat i els veïns enfrent de les desfilades	23
Conclusions	29
Bibliografia i fonts primàries	31

Presentació

Quan vaig decidir que en el meu Treball de Final de Grau m'agradaria tractar quelcom relatiu al conflicte d'Irlanda del Nord, no tenia clar quin tema triar. Qüestions entorn el problema de les drogues, el vigilantisme o l'Església em venien al cap de manera recurrent, però cap d'elles de forma concreta. En algun moment que no sé situar en el temps, vaig caure en què, en l'actualitat, quan els mitjans informen d'aldarulls a Irlanda del Nord, en la majoria d'ocasions mencionen que aquests s'han produït en el marc d'una desfilada. A partir d'aleshores em vaig començar a interessar i plantejar on radicava la importància d'aquestes desfilades. Així doncs, preguntes com "Per què aquestes desfilades són causants tan habituals de conflictivitat a la regió?", i sobretot, "Quin ha sigut el seu paper durant el conflicte armat?", van acabar desencadenant aquest treball.

Un treball desenvolupat, principalment, a partir de fonts bibliogràfiques, però també d'alguna font primària. Al meu parer és important destacar que, la bibliografia externa més completa i, per tant, més utilitzada, no és pas obra d'historiadors, sinó d'antropòlegs, principalment, com són els casos de Dominic Bryan i Neil Jarman. Un gran buit per part historiogràfica que se supleix prou bé amb producció d'altres disciplines de les Ciències Socials, però que caldria, en tot cas, remeiar.

1. A mode d'introducció: el conflicte irlandès durant el segle XX

Poc després d'acabar la Primera Guerra Mundial, el desembre de 1918, les Illes Britàniques, Gran Bretanya i Irlanda, van ser convocades a eleccions, per tal d'escollir un nou govern britànic a Westminster. Aquestes votacions, que donarien lloc a un govern dirigit pel liberal Lloyd George, al seu temps van donar a l'Illa d'Irlanda, encara aleshores part íntegra del Regne Unit, una victòria a les portes de la majoria absoluta del Sinn Féin, un partit nacionalista i republicà irlandès amb voluntats independentistes. Aquesta victòria, però, seria desigual geogràficament. Si bé a les zones que actualment conformen la República irlandesa el Sinn Féin tindria una aclaparadora victòria, aconseguint gairebé dos terços dels sufragis, a la zona que després esdevindria Irlanda del Nord, el resultat seria de clara derrota pel republicanisme, guanyant els unionistes, partidaris de la Corona Britànica, amb més de la meitat dels vots¹.

Així doncs, els diputats republicans sorgits de les eleccions, en comptes d'ocupar els seus escons al Parlament Britànic, organitzarien unilateralment un Parlament a Dublín, que tindria la voluntat de representar tota l'illa. A la pràctica, però, seria boicotejat pels diputats no independentistes així com per un govern britànic al qual estaria enfrontat en termes de legitimitat territorial, ja que poc després de la seva creació, el gener de 1919, aquest Parlament proclamaria, també unilateralment, la República Irlandesa². Fets que van anar acompanyats de l'inici de la Guerra d'Independència d'Irlanda, una campanya armada per part del moviment nacionalista irlandès organitzat principalment en l'Exèrcit Republicà Irlandès (IRA). Aquest, un cos de voluntaris republicans creat el 1919 i que partiria de la base militant d'organitzacions paramilitars republicanes que havien existit prèviament, duria a terme una guerra de guerrilles contra el poder britànic, que al seu temps utilitzaria una forta violència com a resposta³. Una reacció britànica sovint indiscriminada —per part de cossos com els Black and Tans— que, al seu temps, suposaria l'ampliació del suport poblacional al republicanisme irlandès⁴.

Unes hostilitats que acabarien amb el Tractat Anglo-Irlandès, que acordava una separació de l'illa d'Irlanda, entre uns 26 comtats —l'actual República Irlandesa— que

¹ Jackson 2010, p.210.

² Parkinson 2020, p.28.

³ Jackson 2010, p.243; Casanova 2020, p.128.

⁴ Parkinson 2020, pp.28-9.

esdevindrien un Estat Lliure, amb un estatus d'autonomia més avançada de la que tenien fins aleshores, mentre que els 6 comtats restants formarien Irlanda del Nord, que continuarien com a part íntegra del Regne Unit⁵. Una divisió territorial que representava una divisió política i religiosa entre el sud i el nord, essent aquest últim de majoria protestant i unionista a la Corona Britànica, en contraposició a un sud de majoria catòlica, nacionalista irlandesa i hostil a la Monarquia. Així doncs, mentre el sud es deslligava progressivament de l'Imperi Britànic, el nord es consolidava com un règim polític que institucionalitzaria una discriminació social, laboral i electoral a la minoria catòlica que duraria dècades.

La violència a l'illa s'apaivagaria fins finals de la dècada de 1960. En aquesta, començarien a sorgir unes protestes pels drets civils que conformarien una resposta, principalment per part catòlica, al règim d'exclusió en què s'havia fonamentat Irlanda del Nord. Manifestacions que esdevindrien massives per tal de reclamar la igualtat entre les comunitats protestant i catòlica, amb lemes com «*One man, one vote*» —contra la discriminació electoral—, i que serien contestades tant per una dura repressió policial com per l'unionisme més radical⁶.

Aquesta escalada de violència culminaria el 12 d'agost de 1969, data en què s'acostuma a donar per iniciat el conflicte d'Irlanda del Nord, quan una desfilada de la confraria protestant Apprentice Boys of Derry, va pretendre creuar el barri de majoria catòlica/republicana del Bogside. Aquest fet posaria dues postures irreconciliables l'una al davant de l'altra, i provocaria una autèntica batalla campal en la qual també intervindria —contra la població catòlica— la policia, de majoria protestant⁷. El conflicte s'aniria militaritzant ràpidament, d'una banda, amb l'arribada de l'Exèrcit Britànic a Irlanda del Nord, i d'altra banda, amb la creació i/o reorganització de grups paramilitars. Aquests, organitzats tant per part dels partidaris de la Monarquia Britànica —com és el cas de la Força de Voluntaris de l'Ulster (UVF)—, com de la unitat d'Irlanda —com l'IRA Provisional— serien actors principals del conflicte en les següents dècades.

La violenta escalada s'acompanyaria per part de l'administració britànica amb l'aplicació del domini directe per part de Westminster sobre Irlanda del Nord el 1972, amb la

⁵ Hill 2003, p.95.

⁶ McKittrick & McVea 2012, p.49.

⁷ *Ibíd.*, p.22.

consegüent eliminació del Parlament d'Stormont. Una mesura de control institucional que aniria acompanyada d'altres de repressives, com amb la implantació, entre 1971 i 1975, de l'Internament sense judici, pel qual detingueren i empresonaren sense judici previ a 1981 persones, de les quals 1874 eren catòliques/republicanes⁸. Una resposta inicial per part de l'administració britànica basada en la centralització de competències i en el protagonisme de l'Exèrcit. Així, s'arribaria a punts crítics en què aquest reprimiria brutalment a població civil, com es donà amb el Bloody Sunday de 1972, en el qual 14 civils serien assassinats per l'Exèrcit Britànic. Un protagonisme que canviaria amb la coneguda com a Ulsterització, estratègia britànica que consistia a limitar —que no eliminar— el paper dels militars, en benefici de la policia, en qui caurien les responsabilitats repressives⁹.

Unes mesures repressives que serien conjugades amb la criminalització, que va consistir en tractar els presoners fruit del conflicte com a criminals comuns i no en condició de presoner polític o de guerra, amb els beneficis que això podia tenir pel pres: eximits de portar l'uniforme de la presó, amb dret a associació dins la presó...¹⁰ Tota una sèrie de mesures que comportarien l'ampliació de suports a la causa republicana, doncs cada cop més estrats de la comunitat catòlica veien l'Estat com a deshumanitzat. Aquests sentiments arribarien al seu punt culminant amb la mort, el 1981, de Bobby Sands, pres republicà en vaga de fam, que formaria part de la desena de presos que moririen en aquestes circumstàncies, demandant l'estatus de presoner de guerra¹¹.

Unes protestes cabdals en el transcurs del conflicte, que van obrir una dècada, la dels vuitanta, en què els governs irlandès i britànic començarien a posar les bases de la pau, amb l'Acord Anglo-Irlandès de 1985 entre la primera ministra britànica, Thatcher, i el seu homòleg irlandès Garret FitzGerald, i en què entre altres coses, s'acceptaria el rol de la República a intervenir políticament en la solució de la conflictivitat¹². Tota una sèrie de passos dirigits cap a la pau que culminarien el 1998, amb els Acords de Divendres Sant, amb els que s'aconseguiria pactar el cessament definitiu de les operacions dels principals grups armats, entre ells l'IRA Provisional. També s'acordaria una àmplia amnistia d'aquells adherits al procés de pau i al decomís d'armes, així com la creació

⁸ Mulholland 2002, p.97.

⁹ McKittrick & McVea 2012, p.133.

¹⁰ Dixon & O'Kane 2011, p.45.

¹¹ Mulholland 2002, p.139.

¹² Dixon & O'Kane 2011, pp.55-6.

d'una Assemblea d'Irlanda del Nord en la que es governés en gabinets compartits entre republicans irlandesos i unionistes. Uns acords, els de 1998, que si bé és cert que farien disminuir de manera considerable la violència a la regió —arribant a uns mínims no assolits des d'abans de l'esclat de 1969— són uns acords que, en un primer moment, trontollarien. En part, per les oposicions polítiques i paramilitars, i en part per certes qüestions, com són els casos del decomís d'armes, l'alliberament de presos i, finalment, les desfilades¹³.

Un conflicte, el nord-irlandès, que, en les seves tres dècades de duració, trobaríem molts aspectes entrelligats, i també una multiplicitat de lògiques que es reproduïxen en el seu si. És aquest, indiscutiblement, el cas de les desfilades i marxades, molt comunes a la regió i que seran durant tots aquests anys la causa més directa dels enfrontaments intercomunitaris a la regió.

¹³ *Ibíd.*, p.93.

2. Enaltint el triomf: Les desfilades unionistes

2.1 Identitats i conflictes

Any rere any, unes 3.500 desfilades recorren els carrers d'Irlanda del Nord¹⁴, mitjançant les quals, ambdues comunitats, unionista i republicana irlandeses, s'expressen políticament de manera pública. L'aclaparadora majoria de desfilades materialitzades al cap de l'any són fetes per confraries i bandes de música unionistes, mentre que aquelles republicanes queden en un segon pla, quantitativament parlant. Aquestes desfilades unionistes són fetes amb els objectius de la reivindicació de fenòmens passats que aquesta part de la població, considera importants per la seva construcció com a comunitat al nord de l'illa d'Irlanda, així com per a la celebració del poder britànic a la regió¹⁵.

D'això en són un clar exemple les desfilades del 12 de juliol, en el que s'ha erigit en celebració cabdal dins la comunitat unionista, amb una gran quantitat de bandes de música i de lògies protestants involucrades, essent el cas més destacat el de l'Orde d'Orange. Un dia, conegut com *The Twelfth*, dedicat a la commemoració de la Batalla del Boyne de 1690, en la que s'enfrontaren els exèrcits de Guillem d'Orange, protestant, i de Jaume II, catòlic, pel control del tron anglès. La victòria del bàndol de Guillem tant al Boyne —tot i no ser pas una batalla decisiva— com a la Guerra, seria entesa per l'unionisme com a triomf i garant de les llibertats polítiques i religioses de la comunitat protestant, i, per tant, feta digna de reivindicació per part d'aquesta¹⁶. Altres desfilades unionistes són les commemoracions que els Apprentice Boys of Derry fan cada 12 d'agost, amb motiu del setge que el 1689 patiria aquesta ciutat, i en què 13 aprenents d'ofici van obrir les portes de la ciutat al Rei Guillem d'Orange. Aquesta esdevindria una tradició seguint la mateixa pauta de la garantia drets religiosos front una població de l'illa, la d'Irlanda, i de la mateixa ciutat de Derry, d'una majoria catòlica amplíssima, així com la seva reivindicació aniria en relació amb el sacrifici i la lluita individual¹⁷.

És a partir d'aquestes commemoracions, principalment, que la comunitat unionista realitza les seves desfilades, que esdevindran pal de paller de les seves expressions

¹⁴ Santino 2001, p.105.

¹⁵ McKenna, s.d.

¹⁶ Bryan 2000, p.30; Tongue 2013, p.102; McBride (ed.) 2001, p.227.

¹⁷ J. Tongue 2013, p. 103.

públiques¹⁸. I és que les desfilades unionistes serien una de les més prominents representacions de la seva identitat religiosa, cultural, nacional i comunitària. En aquestes, les diverses lògies protestants no només fan l'exercici de commemorar fets passats als quals ja consideren una tradició fer-ho, sinó que produeixen un enaltiment de la mateixa comunitat, així com del poder que té aquesta a Irlanda del Nord. Mitjançant les desfilades, la comunitat unionista afirma la seva identitat col·lectiva, a més, partint de l'exclusió d'una part important de la població de la regió, la minoria catòlica/republicana. I és que les desfilades unionistes vindrien a representar la voluntat expressada pública i explícitament, de garantia de l'estatu quo de la regió, a dos nivells: nacional, en tant que formen part integral del Regne Unit, i social, en tant que els fonaments de la regió s'havien constituït sobre la discriminació de la població catòlica/republicana¹⁹. Aquesta expressió identitària suposa posar sobre la taula, de forma directa, amb cada commemoració, com existeixen a Irlanda del Nord dues comunitats mútuament excloents, amb uns interessos clarament contraposats —República vs. Monarquia; unitat d'Irlanda vs. unitat del Regne Unit...—.

Amb la intensificació del conflicte, les desfilades unionistes serien les representants d'una comunitat cada cop més polaritzada i dividida políticament. Una polarització que aniria acompanyada d'un increment de la conflictivitat esdevinguda a aquestes desfilades, que amenaçarien l'ordre públic, principalment, quan en el seu recorregut, travessen zones que són d'una aclaparadora majoria de població catòlica/republicana. Es produiria aleshores un trencament dels alts graus de segregació urbana que existeixen a Irlanda del Nord —doncs hi ha barris, carrers o fins i tot blocs de pisos que és possible designar amb una fe i ideologia concreta— que seria justificat ideològicament pels unionistes apel·lant al dret de desfilars per aquestes zones. Vindrien a suposar, aquests fets, una mostra identitària rupturista, que entraria en una zona on la identitat predominant és la contrària. Tindria això unes repercussions clares, en tant que el republicanisme ho veuria com un atac total cap a la seva comunitat. Un atac en el camp ideològic —doncs aquesta disruptivitat era argumentada entorn el dret, cultura o tradició—, però també físic i tangible, en tant que es posarien sobre la taula dues concepcions enfrontades nacional, social i culturalment en un context de pugna paramilitar entre elles²⁰.

¹⁸ McCaldon 2018, p.110.

¹⁹ Ibid., p.133; Jarman 2020, p.138.

²⁰ Bryan & Jarman 1997, p.51; Jarman 2020, p.113; Tongue 2013, p.177.

Un conflicte intercomunitari provocat per aquestes desfilades que habitualment pren la forma d'aldarulls al seu voltant, en tant que les desfilades unionistes eren contestades per la comunitat republicana, que veia aquestes marxes com una invasió i/o usurpació d'un territori que consideraven seu²¹. Es trobarien, doncs, dues concepcions de poder enfrontades: l'una, l'unionista, que pretendria construir la seva identitat nacional arreu d'Irlanda del Nord i demostrar-la mitjançant —entre d'altres— la pràctica de la desfilada; i per un altre cantó, la republicana, que davant el pas de la comunitat unionista provaria de defensar la seva identitat col·lectiva en les zones on aquests eren majoritaris. El republicanisme, davant l'antagonisme posat sobre la taula que suposaria la desfilada, intentaria repel·lir-la. Sovint mitjançant la violència, la comunitat actuaria directament contra la desfilada; en d'altres, els barris d'una aclaparadora majoria republicana es constituïrien en «*NO-GO zones*», uns bastions contra el poder estatal, i en què ni els cossos policials, exercit, o, en aquest cas, desfilades, podien entrar-hi, sota amenaça paramilitar.

Es produïa un xoc directe entre les comunitats que era traslladat molt habitualment al camp de les idees, amb un unionisme que veia com una tradició i cultura el fet de crear els barris republicans, mentre que aquests ho veien com una agressió directa i un triomfalisme innecessari a respondre. Així doncs, el pas de les desfilades unionistes per zones republicanes suposa fer tangible la incompatibilitat entre ambdues comunitats i els seus interessos. Dues concepcions antagòniques i aparentment irreconciliables que provocaran escalades de violència a la regió²².

A més a més, aquests fenòmens d'enfrontament també estan vinculats a les anomenades contra-desfilades, que esdevindran molt comunes en els esquemes unionistes²³. Es tracta de la convocatòria de desfilades en el mateix temps i espai en què una desfilada republicana havia estat convocada, cosa que suposa una confrontació intercomunitària. La impossibilitat material de la realització d'ambdues desfilades suposa, habitualment, la supressió de totes elles per part del poder polític en pro del manteniment de l'ordre públic. El lleialisme nord-irlandès veuria en aquestes un últim recurs per evitar la presa dels espais públics —que consideraven propis— per part d'una comunitat a la qual consideraven de segona. Serà aquest un model reactiu però que tindrà molta efectivitat a

²¹ Tongue 2013, p.103.

²² McBride (ed.) 2001, p163.

²³ Jarman 2020, p.99.

l'hora de retallar els drets a la manifestació pública —sigui o no aquesta en forma de desfilada— del republicanisme irlandès. Unes iniciatives unionistes que seran vistes pel republicanisme, durant bona part del segle XX, com una coerció i restricció de drets considerable, suposant un distanciament encara més ampli entre ambdues comunitats²⁴.

L'enfrontament associat a les desfilades és un que es podrà observar en molts moments cabdals del conflicte d'Irlanda del Nord. Un d'ells és el cas de la Batalla del Bogside, l'agost de 1969, després que una desfilada unionista provés de seguir el seu recorregut per aquest barri de majoria catòlica de Derry. Un esclat produït una dècada, la dels seixanta, en què la gran quantitat de commemoracions i els conflictes emanats d'aquestes constituïrien una de les causes principals de l'adveniment del conflicte armat²⁵. També exemplifiquen la confrontació produïda arrel de les desfilades els encadenats avalots a Drumcree durant tres juliols seguits a finals de la dècada de 1990, tot just a les portes del final del conflicte armat. Uns aldarulls que es van produir després que les marxés unionistes que anualment desfilen per la ciutat de Portadown, pretenguessin creuar la zona de majoria republicana de Garvaghy Road per tal d'arribar al seu destí²⁶. Dos esdeveniments, en períodes simbòlics d'inici i final del conflicte, en els que es veu clarament l'evolució que pateix el panorama polític i social nord-irlandès en les tres dècades i escaig d'enfrontament armat. I és que si bé, el 1969, les desfilades unionistes esdevenen en connivència amb els cossos policials envers la població catòlica, a finals de la dècada de 1990, les desfilades unionistes entraran en conflicte amb un desplegament policial que els impedirà desfilars per la ruta tradicional per tal d'evitar enfrontaments²⁷. Un unionisme homogeneïtzat amb el poder en un inici, mentre que a les acaballes del conflicte resta dividit, desgastat i enfrontat, també, amb un poder que ja no és tan agosaradament parcial a favor seu. Una evolució de les circumstàncies, del poder, de les comunitats, així com del panorama general, que provocarà una alienació política de certs sectors de l'unionisme, que es veuran cada cop més representats pels espais lleialistes militants i radicals.

²⁴ Bryan & Jarman 1997, p.42.

²⁵ Walker 2019, p.53.

²⁶ Jarman 2020, p.164.

²⁷ Bryan 2000, p.167.

2.2 La unitat esquarterada: paramilitarisme i heterodòxia interna

Amb l'esclat del conflicte armat, a aquestes desfilades unionistes se li haurien d'afegir noves lògiques característiques d'aquest. És el cas de la participació paramilitar en elles, bé amb desplegaments físics o amb iconografia dins les mateixes desfilades unionistes²⁸. I és que grups armats lleialistes com l'Associació de Defensa de l'Ulster (UDA) o l'UVF, principalment, prendran amplis rols de poder dins la comunitat unionista, en substitució, a partir de la introducció del domini directe el 1972, als cossos policials, vistos ara amb algun grau més de recel. Aquesta qüestió suposaria una gran capacitat d'expressió d'aquests grups en les desfilades commemoratives, o, a vegades, l'esdeveniment de desfilades de caràcter íntegrament paramilitar²⁹. Un entrisme paramilitar que serà mal vist per part d'alguns sectors de l'opinió pública, així com per part dels sectors oficialistes de les organitzacions convocants de les desfilades. Aquests últims, si bé no permetran la iconografia paramilitar, a la pràctica, diversos membres de la desfilada sempre en portaran, donant a entendre certs graus de control per part paramilitar sobre les desfilades, els membres de les lògies i les bandes, així com sobre el públic³⁰. Una acceptació del rol paramilitar al conflicte armat, i una justificació de la seva violència, de forma explícita o implícita, serà expressada en aquests desplegaments comunitaris, que suposaran una implicació, més o menys directa, dels sectors més actius de la població unionista al conflicte. En definitiva, el fet de compartir espais, com el cas de les desfilades, amb elements paramilitars, implicarà una normalització d'aquests com a punt de partida, així com una voluntat d'airejar aquesta aliança, ja explícita, amb pràctiques violentes. Una simbiosi que ajudarà a la creació de discursos, tant en favor de la violència, ara normalitzada i vista com a necessària, com en contra de les desfilades, considerant-les ecosistemes de socialització de les tesis partidàries de la lluita armada.

Aquesta proliferació d'iconografia paramilitar a les desfilades unionistes es donarà principalment a aquelles bandes de música sorgides als barris obrers que acullen als elements més militants del lleialisme nord-irlandès. Les bandes anomenades Blood and Thunder, marquen clarament diferències amb la línia oficialista de les desfilades unionistes³¹. I és que, si bé els sectors dirigents de les ordes i confraries pretenen oferir a

²⁸ Jarman 2020, pp.101-2.

²⁹ Bryan & Jarman 1997, p.48.

³⁰ Jarman 2020, p.133; Bryan 2000, p.132.

³¹ Jarman 2020, p.230; McCaldon 2018, p.115.

l'opinió pública una imatge d'unitat harmònica de la comunitat unionista per sobre d'ideologies i classes, així com d'una respectabilitat i ordre dins les desfilades, la realitat és ben diferent³². Les normes marcades pels dirigents de les Ordes, que assenyalen, per exemple, prohibicions sobre la ingesta d'alcohol durant les desfilades, o restringeixen els crits, i els balls, seran sistemàticament contestades des d'aquests tipus de bandes o d'altres col·lectius també d'una elevada, si no plena, composició de classe obrera unionista. Aquests prendran uns tons carnavalescs i més heterodoxos que la rigidesa en què les principals lògies protestants volien homogeneïtzar les més importants commemoracions³³.

Unes formes d'expressió del suposat ideal de comunitat protestant unida en la commemoració del seu poder i dels seus drets polítics i socials a la regió, que no fan més que demostrar l'amplitud de discordances internes de l'unionisme. Unes diferències, en forma i en discurs, que s'intentaran pal·liar de cara al públic, mitjançant tota una sèrie de restriccions a les fórmules més informals i festives. Una heterodòxia, tot i que pal·liada, que ve a representar la realitat d'una comunitat que no és pas un tot. La comunitat, dividida en qüestions de classe, religió, ideologia, i fins i tot en els seus graus de sectarisme, que és aglutinada com un tot pretesament uniforme. Una aglutinació que dona forma a la voluntat, des de dalt, de treure'n rèdit i d'hegemonitzar ideològicament a la població³⁴.

³² Bryan 2000, p.58.

³³ *Ibid.*, p.125; Evans & Tonge 2017, p.793.

³⁴ McCaldon 2018, pp.118, 122.

3. Commemorant resistències: Les desfilades republicanes

3.1 La nació confinada: identitats, territorialització i conflicte

De la mateixa manera que ho fa la comunitat unionista, el republicanisme també commemora mitjançant, entre altres pràctiques, les desfilades, aquells esdeveniments o personatges que per una cosa o altra, han ajudat a la construcció d'aquesta part de la població en tant que comunitat. Són motius d'aquestes desfilades esdeveniments com la Rebel·lió de Pasqua de 1916, en què un reduït grup de republicans irlandesos s'aixecaren contra el poder britànic a l'Illa. Aquest esdeveniment va resultar ser un fracàs que va acabar amb l'afusellament dels líders que l'havien dut a terme. Una repressió, però, que seria considerada com un punt d'inflexió que determinaria en els anys següents un creixement sense precedents del republicanisme irlandès. En aquest sentit, l'Aixecament de Pasqua, és commemorat pel republicanisme amb uns grans desplegaments, en el que constitueix una reivindicació dels líders identificats com herois nacionals. Una reivindicació que ha pres la forma d'enaltiment del sacrifici i del martiri, uns elements sempre presents en el ventall de commemoracions i desfilades republicanes³⁵. En aquest sentit, també s'organitzaran desfilades en commemoració de les vagues de fam que portaren a la mort a una desena de presos de grups paramilitars republicans l'any 1981. Aquesta segueix, en bona part, la pauta de la commemoració del martiri individual i el sacrifici per la causa que s'atribueix a aquests presoners, amb especial èmfasi a Bobby Sands, el primer d'ells en morir.

Al llarg de l'any, la comunitat republicana també commemora, mitjançant, entre d'altres, una desfilada, tant el Bloody Sunday de 1972, en què 14 civils serien assassinats per tropes britàniques, com també la introducció de l'Internament sense judici. Aquests últims dos esdeveniments són commemorats, però, de manera diferent a l'Aixecament de 1916 i les vagues de fam, ja que en comptes d'enaltir el sacrifici individual, conceptualitzen el Bloody Sunday i l'Internament com a atacs indiscriminats cap a la comunitat republicana com a un tot. Un atac cap al col·lectiu que esdevindrà, en la seva commemoració, un enaltiment d'aquest, i no de figures concretes com així succeeix a les desfilades relatives a Pasqua i les vagues de fam³⁶.

³⁵ Beiner 2007, pp.377-8.

³⁶ Jarman 2020, p.187.

Unes desfilades republicanes que engloben un ampli espectre de sentiments —des de la glorificació del sacrifici heroic al de la víctima innocent— que suposen involucrar molts sectors de republicanisme. Així doncs, hi participaran en les commemoracions des d'aquell sector més militant, en desfilades amb estil paramilitar, fins aquell més moderat, que participa activament sobretot en les celebracions de la massacre del Bloody Sunday i la de l'Internament, desenvolupades amb uns tons més festius i comunitaris³⁷. Això suposa que el republicanisme i les seves commemoracions no quedin pas aïllades en els elements més militants de la població que són mobilitzats en grans quantitats a l'hora d'honorar l'heroi caigut. Les commemoracions republicanes apel·laran, i en moltes ocasions aconseguiran englobar, a unes porcions més elevades de la comunitat que tenen en aquests actes un espai més de politització³⁸. Una reivindicació del trauma que no només resta en el victimisme sinó que també passa per la superació d'aquest. Clams com els famosos «*Unfinished Revolution*» o «*Our day will come*» mostren com no només es tracta de recordar sentimentalment el passat, sinó que també hi esdevé l'esperança per un futur en què hipotèticament, s'assoliran els reptes pels quals perderen la vida els màrtirs commemorats³⁹.

Més enllà d'aquesta dualitat de sentimentalisme associat a les desfilades republicanes i les seves commemoracions, totes compleixen amb una mateixa premissa: commemoren i enalteixen la resistència al poder anglès per part d'actors molt diversos al llarg dels anys. Des d'enaltir el llegat d'aquells qui es rebel·laren contra el domini britànic, des de Wolfe Tone fins a Bobby Sands, passant per Pearse o Connolly, fins a l'honor cap a aquells qui, comunitàriament, plantaren cara de forma reactiva al Regne Unit. Unes commemoracions, doncs, regides per uns motius que interpel·len, per se, a una única comunitat, exclusivament —com també passa amb les unionistes—, deixant la resta de la població, amb el qualificatiu de l'altre⁴⁰.

Uns mètodes de commemoració que són celebrats amb uns tipus de desfilades que difereixen en la forma de les seves contrapartides unionistes. Si bé aquestes últimes pretenen rigidesa i hi ha dos blocs clars, un públic i una desfilada, en les republicanes, es produirà habitualment el fet que aquells qui desfilen —quan és així, petits en número—

³⁷ Santino 2001, p.105.

³⁸ Rollins 2018, p.101.

³⁹ Jarman 2020, p.187.

⁴⁰ Bryan & Jarman 1997, p.55; Wilson & Stapleton 2005, p.659.

no fan més que encapçalar una manifestació a l'ús. Es tracta d'una altra eina que funciona com a apel·lació a la totalitat de la comunitat republicana a la seva participació de les commemoracions, cosa que al seu temps, suposarà que aquesta part de la població begui de la ideologia que irradien aquests desplegaments. Una politització que tindrà tints variants depenent de l'actor polític que organitzi en aquell moment, però que estarà basada en la veneració a tot aquell moviment passat identificable amb una lluita per a l'alliberament nacional irlandès i contraposat al poder britànic⁴¹.

Aquest desplegament identitari vist en les desfilades republicanes es manté, en l'aclaparadora majoria de les ocasions, enclaustrat en zones on la majoria de la població és republicana⁴². El que havia sigut el precedent de mobilització social de la comunitat republicana, les campanyes de drets civils de la dècada dels seixanta, s'havia fonamentat en reclamar drets per territoris on, tradicionalment, el republicanisme no s'expressava políticament, ja fossin zones de majoria unionista o als centres de la ciutat⁴³. Això va suposar un trencament cultural i unes esquerdes obertes en l'hegemonia unionista, però, que no van durar gaire. Amb l'inici del conflicte, la comunitat republicana va canviar també el seu mètode d'acció: aquesta, si bé no deixaria de reclamar els seus drets civils i polítics, es començaria a centrar en el trencament estructural i no pas en la reclamació de reformes. Així, es passaria a unes polítiques on la mobilització social i les desfilades i commemoracions diverses es reclourien en els barris de majoria republicana, ara convertits en zones prohibides per a les expressions de la força estatal. Una reclusió i unes tàctiques defensives que portarien a la recreació de la comunitat en si mateixa, així com al manteniment i ampliació dels graus i sentiments de segregació i diferenciació cultural i identitària entre barris o carrers⁴⁴.

Unes noves formes de commemoració de la comunitat republicana que suposarien una arma de doble fil. I és que si bé, d'una banda, hegemonitzarien el control politicocultural de les zones republicanes, així com no es veurien involucrades en tants conflictes intercomunitaris com les desfilades unionistes, d'altra banda, la seva pràctica quedaria confinada a unes estretes fronteres. Això últim determinaria un manteniment dels alts graus de segregació però també de desconeixement de l'altre, entre les comunitats nord-

⁴¹ Jarman 2020, p.186.

⁴² Rollins 2018, p.103.

⁴³ Fraser (ed.) 2000, p.107.

⁴⁴ Bryan & Jarman 1997, p.51.

irlandeses, reproduint a l'extrem la sociabilitat de la comunitat republicana, sense exportar els seus principis ideològics i pràctiques culturals a altres segments de la població nord-irlandesa⁴⁵.

Un no trencament de la segregació urbana en aquestes desfilades que no només és feta a partir de la idea —voluntària— de guanyar-se la base del republicanisme, sinó que també per la coerció que les forces estatals, que no només no els permetrien l'expressió política pel centre de la ciutat, sinó que tampoc desfilars més enllà de les seves fronteres⁴⁶. Així doncs, això va suposar que, a la pràctica, els conflictes sorgits de les desfilades fossin majoritàriament amb els cossos de seguretat i exèrcit, a diferència de les seves contrapartides unionistes, que també entrarien en conflicte amb els veïns de la zona a la qual desfilaven. Uns atacs als cossos de seguretat, provocats pel clar antagonisme entre el braç armat de l'Estat britànic, com són la policia i exèrcit, però també pel fet de considerar una invasió, intromissió i atac —a vegades directe i en d'altres només calia la seva presència— cap a la comunitat republicana i les expressions que la constitueixen com a tal⁴⁷. Al cap i a la fi, les desfilades republicanes, així com les seves manifestacions polítiques, eren fetes en zones en què no se les responia de forma estructuralment antagònica per part dels unionistes, sinó que en tot cas se li podien oposar certes esmenes des del mateix republicanisme: un conflicte, en tot cas, menor a aquell provocat per les desfilades unionistes a l'hora de passar per zones republicanes.

A més a més de la violència que emana directa de les desfilades —bé produïda o rebuda per elles—, les commemoracions sobre les quals se sustenten aquestes, així com els llocs de record, seran habitualment objecte d'atac per part dels grups paramilitars. L'any 1988, el lleialista Michael Stone, atacà el funeral d'uns membres de l'IRA morts a Gibraltar, pels que s'havia organitzat una processó i un acte polític. Un any abans, l'IRA explotava una bomba a la commemoració del Remembrance Day, en què s'organitzen cada any desfilades militars i actes diversos pels soldats britànics morts en guerra⁴⁸. Dos exemples que il·lustren prou bé una dinàmica d'atacs a punts crítics per a les comunitats nord-irlandeses. I és que es tracta de desplegaments públics als quals s'afegeixen mostres de suport per part de la població, en un terreny, el del record, reivindicació i enaltiment dels

⁴⁵ Rollins 2018, p.103.

⁴⁶ Jarman 2020, pp.188-9.

⁴⁷ Fraser (ed.) 2000, p.98.

⁴⁸ McBride (ed.) 2001, p.2.

morts, que en ser atacat genera sensació de desconcert i temor a esdevenir públicament com a comunitat en futures ocasions. Paral·lelament, com va ser el cas, suposaria la creació d'una visió martiritzant d'aquells morts al cementiri de Milltown, així com de reacció a uns actes considerats bàrbars que engrandirien i complementarien ideològicament el moviment republicà. Així doncs, uns calendaris de commemoracions que esdevindrien objectius clars per uns atacs, que anirien produïts amb una voluntat clara de trencar el teixit comunitari i de record de cada comunitat: un fort i tradicional pilar ideològic i identitari d'aquestes⁴⁹. I no només això, doncs també suposaria la plasmació pública d'un gran antagonisme, com és el fet d'enterrar, glorificar i honorar al que una comunitat considera herois caiguts —siguin soldats britànics o membres de l'IRA— mentre que l'altra comunitat considera traïdors, terroristes o assassins⁵⁰.

3.2 Asimetria en la forma: desfilades i diversitat política

En contraposició a les desfilades unionistes, que pretenen una unitat formal en les seves manifestacions públiques commemoratives, les republicanes, no mantenen la unitat, ni formal ni discursiva, en les seves desfilades. Aquesta comunitat es mostra públicament, en les seves commemoracions, totalment dividida en funció de la ideologia política que regeix cada organització. Així, podem trobar-nos diferents desfilades i actes sobre un mateix esdeveniment, que serà commemorat amb algunes esmenes en forma i contingut dependent de qui sigui l'actor polític que el lideri⁵¹.

En aquest sentit, és paradigmàtica la divisió al voltant de la qüestió social. I és que podem topiar commemoracions de, per exemple, l'Aixecament de Pasqua, en què hi esdevenen tant aquells que recullen exclusivament el que significà aquest per a la lluita nacional irlandesa, mentre que d'altres, en desfilades orgànicament separades, posen l'èmfasi en el paper del republicanisme socialista durant la rebel·lió. Aquest és un punt de divergència més que suposa que, ni la comunitat republicana ni les elits polítiques d'aquesta, apareixen com un tot homogeni a les desfilades. I és que ni tan sols pretenen fer-ho així, sinó que deixen pas a certa diversitat ideològica i interpretativa en el si de les seves commemoracions. Una diversitat existent i meditada, però no pas harmònica, ja que hi

⁴⁹ Rollins 2018, p.108; Fraser (ed.) 2000, p.73.

⁵⁰ McBride (ed.) 2001, p.44; Jarman 2020, p.191; Beiner 2007, pp.387-8.

⁵¹ Jarman 2020, p.185.

haurà sempre tensió entre les diferents tendències arribant, en algunes ocasions, al sorgiment d'enfrontaments entre elles⁵².

No només, però, podem reduir-nos a analitzar els actors polítics que organitzen les diverses commemoracions per tal d'entendre el contingut d'aquestes. I és que les desfilades i les commemoracions, tant republicanes com unionistes depenen del context politicosocial del moment, que intercedeix directament i indirecta en la forma i el contingut d'aquestes. De la mateixa manera, aquest context depèn, en algunes ocasions, de les mateixes commemoracions i desfilades, ja que aquestes també provoquen canvis en el poder i en les seves accions⁵³. Aquest doble lligam, plasma que la importància de les desfilades no només resideix en la identitat de la comunitat organitzada, sinó que també té implicacions més enllà d'aquesta, així com està indiscutiblement —i inevitablement— lligada a un context de clara articulació del conflicte armat i a les seves lògiques. Així, les desfilades republicanes i les commemoracions a les quals responen, durant el període de conflicte nord-irlandès, no serien sinó extensions del conflicte armat, on floririen els antagonismes que aquest posa sobre la taula, bé en el si del republicanisme o bé amb les faccions antagoniques probritàniques⁵⁴.

És així com podem comprendre que fins principis de la dècada de 1970, el monopoli de les commemoracions, de les desfilades i expressions polítiques públiques de la comunitat republicana el tenien les organitzacions de drets civils, i no seria fins a partir d'aquells anys que el Sinn Féin, i amb ell, l'IRA Provisional, es convertissin en màxims garants d'aquestes expressions públiques. Un canvi causat per l'alteració del context social i polític que es viuria aleshores a la regió d'Irlanda del Nord, amb l'inici del conflicte, ja que la població republicana no tindria ja, com a principal preocupació, la reforma del sistema polític nord-irlandès que s'havia intentat la dècada anterior amb la reclamació de drets civils i polítics, sinó que s'enfocaria a assolir-ne el trencament i superació d'aquest, mitjançant mètodes armats⁵⁵.

Un procés de monopolització de la commemoració per part del Sinn Féin que provocaria que aquestes estiguessin directament lligades al seu programa polític i ideològic. Així doncs, per exemple, ens trobem que a partir de la dècada de 1980, quan el partit està

⁵² Bryan & Jarman 1997, pp.55-6.

⁵³ Fraser (ed.) 2000, p.2.

⁵⁴ Bryan & Jarman 1997, p.67.

⁵⁵ Ibid., p.51.

immers en una nova tàctica política, que pretén conjugar la pràctica política amb la lluita armada, en els actes commemoratius que aquest lidera hi ha cada cop més referències i més suport cap a la negociació i l'acció política⁵⁶. Un monopoli del Sinn Féin en molts fronts de la vida de la comunitat republicana —en el cultural, com és el cas, així com en el social, laboral i, evidentment, polític— que duria el partit a ser el principal agent del republicanisme, així com a la consolidació d'una base de suports notable⁵⁷.

Les commemoracions i desfilades republicanes, serien organitzades i aprofitades per part dels partits polítics i organitzacions armades amb uns objectius clars d'ampliar el suport social cap a la seva causa particular. Així, tractaran, des de les tribunes, de lligar les seves consignes polítiques actuals cap als fets passats que pretenen commemorar. Unes organitzacions que pretendran esdevenir, totes i cadascuna d'elles, com a hereves de les lluites que commemoren, sense tenir pas en compte els matisos que allunyen les pràctiques polítiques d'aquests amb les d'aquells als que rendeixen commemoració.

Una fusió entre lluites passades i presents que és aprofitada pels principals grups republicans per tal de propagar les seves idees. És el cas de les commemoracions de 1916, en què no només es ret homenatge als líders de l'Aixecament, sinó que l'ocasió era aprofitada per a enaltir les figures identificades sota l'abstracte paraigua del republicanisme o de la lluita nacional irlandesa⁵⁸. Així, en un mateix acte commemoratiu convergien els enaltiments a líders de rebel·lions del segle XVIII com la de Wolfe Tone, així com a la rebel·lió feniana de 1867, als rebels de 1916, o, fins i tot, membres de l'IRA morts en campanyes armades a mitjan segle XX, o morts del ja IRA Provisional. Un poti-poti d'enaltiments que repassa tota la història contemporània irlandesa, identificant tot aquell qui s'aixequés contra el poder britànic, com a digne de commemoració, intentant englobar aquestes lluites en un tot pretesament homogeni que dista de la realitat. Uns individus i conflictes passats, molt diferents en forma i discurs, que serien recollides pel republicanisme per tal d'autoafirmar-se i legitimar-se com a continuadors d'una lluita que entendran com a lineal i progressiva⁵⁹.

Una posada en relleu de la història com eina política, en definitiva, que denota com les organitzacions paramilitars i polítiques nord-irlandeses estan compostes, habitualment,

⁵⁶ Walker 2019, p.81; Jarman 2020, p.188.

⁵⁷ Bryan & Jarman 1997, p.56; Fraser (ed.) 2000, pp.133-5.

⁵⁸ Rollins 2018, p.100.

⁵⁹ Ibid., p.109; Jarman 2020, pp.183-4; McBride (ed.) 2001, p.26.

per un fort sentit històric i de vinculació amb lluites passades, que no poden sinó generar tota una sèrie de contradiccions i discordances⁶⁰. Unes contradiccions galopants —doncs l'IRA Provisional poc té a veure amb les rebel·lions de dos segles enrere, entre d'altres— que serien, en tot cas, uniformitzades de cara al públic a l'hora de la commemoració, martirització i enaltiment de la lluita que tots ells dugueren a terme.

Una voluntat de lligar passat i present vinculada a una estratègia nacionalista i certament oportunista, ja que se'ls era requerit, als actors polítics del conflicte, i per tal de dur-lo endavant, el fet de crear una cosmovisió ideològica que els lligués amb lluites que la comunitat republicana tenia ja a la consciència col·lectiva. Mitjançant aquestes commemoracions s'aconsegua la legitimació del projecte republicà, i es feien possibles i fins i tot desitjables, els objectius i les pràctiques —particularment l'ús de la violència—, que guiaven la tàctica republicana de la segona meitat del segle XX. Una lluita armada que quedava integrada ideològicament no només pel fet que es veia com a única opció possible després del fracàs de la campanya de drets civils, sinó que també era vista, o com a mínim pretenia ser vista, com un esglauó més d'una lluita que durava generacions⁶¹.

⁶⁰ Walker 2019, pp.25-8.

⁶¹ Ibid., p.47; McBride (ed.) 2001, p.161.

4. Entre els drets inalienables i els problemes d'ordre públic: l'Estat i els veïns enfront de les desfilades

Les desfilades, en tant que expressions polítiques, no poden ser tractades de forma independent al poder polític i de l'Estat. Aquests òrgans no només han tingut i tenen la capacitat de prohibir o restringir aquestes manifestacions, sinó que ho han posat en pràctica en repetides ocasions durant el conflicte nord-irlandès. Aquestes mesures, en tant que dependents del poder polític, depenen també ideològicament d'aquest, que no es pot entendre com un ens neutral, superior a tota ideologia, sinó com un òrgan ideologitzat i parcial en el conflicte⁶². Així es pot entendre una inclinació del poder en favor de l'unionisme des de la mateixa creació d'Irlanda del Nord, així com una incompatibilitat de la mateixa existència de l'Estat nord-irlandès amb el projecte republicà. A la pràctica, això es traduiria, entre altres coses, en prohibicions i restriccions sistemàtiques de desfilades i manifestacions catòliques o republicanes, a diferència de les unionistes tractades com a rituals d'Estat⁶³. Una clara parcialitat que es donaria per tal que fossin aquells que donaven suport a l'Estat Britànic, els que fessin ús de l'espai públic, i no pas aquells que hi anaven, o bé en contra, o bé en pretenien la reforma⁶⁴.

Per altra banda, la restricció, prohibició o repressió de les expressions polítiques republicanes suposarien un creixent descontent amb un Estat que consideraven tant en les seves arrels com en les seves pràctiques, un òrgan parcial, en benefici dels unionistes⁶⁵. A més a més, la prohibició sistemàtica de l'expressió pública republicana o catòlica, tallaria de soca-rel qualsevol tradició o cultura assentada entorn la posada en pràctica de desfilades, com si tindria, o així ho defensaria, la comunitat unionista. Una tradició única entre les comunitats que seria construïda artificialment i que, al seu temps, serviria als unionistes per a reclamar-la com a dret civil i posar-la en pràctica tot i la violència que aquesta pogués generar⁶⁶.

A partir de l'entrada del domini directe a la regió, per part britànica, les dinàmiques del poder variarien: els actors polítics van canviar, i la manera d'enfocar entendre i actuar davant la conflictivitat, també. Des del poder britànic, no s'entendrien pas les desfilades

⁶² Fraser (ed.) 2000, pp.95-6, 194.

⁶³ Ibid., p.104; Bryan 2000, p59.

⁶⁴ Dingley 2002, p.45; Bryan & Jarman 1997, p.31.

⁶⁵ Fraser (ed.) 2000, p.108; Bryan 2000, p.86.

⁶⁶ Rollins 2018, pp.101-2; Jarman 2020, pp.43-4.

i les expressions commemoratives des de l'òptica de la tradició, cultura o com a dret civil, sinó que s'entendrien com allò que esdevenien, a la pràctica: un problema per a l'ordre públic⁶⁷. Tot i aquesta consideració, el canvi de paradigma no pot ser pas entès com un paper, el de l'Estat, del tot neutral entre ambdues comunitats, doncs es donarien més concessions a la posada en pràctica de desfilades i expressions públiques unionistes que no pas republicanes. Aquestes noves polítiques, però, sí que serien —i amb escriu—, més imparcials que l'anterior règim, previ a 1972, amb exemples com la llei nord-irlandesa d'Ordre Públic de 1987, que tractava cada desfilada de manera independent, deixant de banda com era de tradicional la seva ruta o la posada en pràctica⁶⁸.

Polítiques com aquesta suposaven un perjudici de grans dimensions cap a l'unionisme, ja que la tradició que aquests mantenien entorn les desfilades —considerablement més reeixida que la seva contrapartida republicana— no era tinguda en compte, i podien ser restringides o prohibides si eren considerades perilloses per motius d'ordre públic⁶⁹. Una equiparació, en definitiva, d'aquelles desfilades que celebraven la lluita contra l'Estat Britànic i d'aquelles que celebraven l'existència del mateix, com a problemes d'un ordre públic que era superposat a allò que la comunitat unionista considerava un pilar cultural i ideològic fonamental.

Unes desfilades unionistes, a més, que començarien a ser redirigides de les seves rutes tradicionals a partir de la segona meitat de la dècada de 1980, paral·lelament a una ampliació de drets a un republicanisme. Se cedirà al republicanisme, a vegades, espais de la ciutat en els que mai s'havien expressat políticament, i que sempre havien estat monopolitzats per l'unionisme: els centres de les ciutats. Un símbol que actuarà com a materialització d'una sensació lleialista de pèrdua de terreny i de retrocés —a tots els nivells: polític, social o cultural— davant d'un republicanisme percebut com aquell actor polític beneficiant de la situació⁷⁰.

Les restriccions de les desfilades, així com la limitació de l'espai públic de les seves expressions polítiques, cosa impensable tan sols unes dècades abans, es percebrien com una ofensiva contra la comunitat unionista a durant les dècades dels 80 i 90, i li suposarien una sensació de completa vulnerabilitat. Unes qüestions acompanyades per una cada cop

⁶⁷ Jarman 1998, pp.1422-3.

⁶⁸ Bryan 2000, p.84; White 2000, pp.189-90.

⁶⁹ Kaufmann 2007, p.158.

⁷⁰ Dingley 2002, p.49; Fraser 2000, p.108; Evans & Tonge 2017, p.793.

més evident pèrdua de la superioritat demogràfica que sempre havien tingut, i que suposava un increment de la sensació de temor per bona part de l'unionisme. Aquesta comunitat veia que els seus privilegis polítics, socials, econòmics i culturals, amb els que durant generacions havien comptat, començaven a ser amenaçats i que, en tot cas, en un futur podien ser-ho encara més⁷¹.

Tota una percebuda ofensiva que generaria protestes per part dels participants de les desfilades, i de l'unionisme en general, dirigida cap als governs britànics i les seves disposicions legals. Aquest enfrontament suposaria una alienació massiva de sectors unionistes en relació amb un poder al qual, fins relativament poc temps abans, hi estaven molt lligats. Una comunitat, l'unionista, lleial a la Corona Britànica i a la Unió, que esdevindria, irònicament, un obstacle pel desenvolupament d'aquest poder a la regió, enfrontant-se habitualment als cossos de seguretat i exèrcit, ja no considerats com un estret aliat, sinó com externs a la comunitat unionista. Un descontentament unionista que suposaria la seva radicalització ideològica, així com la pèrdua, per part de l'Estat, d'amplis sectors de l'única de les comunitats, l'unionista, que es podia manifestar a favor d'un projecte polític conjunt amb Gran Bretanya⁷².

Descontentament unionista, que aniria enfocat, en aquell final de conflicte, cap a tota una sèrie de qüestions més globals que no pas la qüestió del dret a desfilars. I és que aquest es materialitzaria amb tota una sèrie d'atacs i menyspreus al principal projecte institucional de la dècada: el procés de pau. Un procés de pau que seria entès, per bona part de l'unionisme, com una legitimació de les forces polítiques republicanes —particularment el Sinn Féin, que tindria en aquest un paper cabdal— i com un procés restrictiu a uns suposats drets socials i polítics que sempre havien tingut. I és que el procés de pau portava amb ell tota una sèrie de noves i més restrictives pràctiques a l'hora de lidiar amb les desfilades d'ambdues comunitats, com el cas de la *Parades Commission*, òrgan que no seria reconegut per bona part de l'unionisme⁷³. Aquest organisme seria l'encarregat de la vigilància i control sobre les desfilades per tal que aquestes no derivessin en desordres públics i en esclats de violència que convertissin el procés de pau en paper mullat. Una eina que, per aquest sector de la població, seria del tot parcial i hauria “capitulat una

⁷¹ Dingley 2002, pp.45-7.

⁷² Bryan 2000, pp.158-9.

⁷³ Dingley 2002, p.63.

vegada i una altra a les amenaces de Dublín i de l'IRA”⁷⁴, en contra, per tant, dels interessos unionistes⁷⁵.

A conseqüència, les desfilades unionistes —així com algunes desfilades de grups republicans força minoritaris— esdevindrien llocs de consolidació d'un discurs dissident als acords de pau que s'estaven forjant. I és que el triomfalisme propi de les desfilades pretenia ser abandonat en pro d'una cada cop més pròxima solució pacífica a les tres dècades de conflicte⁷⁶. Una dissidència que aniria acompanyada d'un odi profund no només dirigit al republicanisme, sinó també als considerats com enemics interns dins l'unionisme, com el cas del Partit Unionista de l'Ulster. Aquest partit, un dels principals actors del procés de pau, rebria bona part del descontentament produït a les desfilades unionistes, convertint-se aquestes, en la punta de llança d'un actor polític en auge i que no seria partidari d'aquests acords de pau, el Partit Unionista Democràtic (DUP)⁷⁷.

Tota una sèrie de qüestions associades a les desfilades, i expressades en aquestes, que serien protagonistes els últims anys de conflicte: una sensació de pèrdua de la supremacia unionista, un pessimisme que prendria uns discursos cada cop més radicals, així com transvasaments de força política i demogràfica... Tot, expressat en unes desfilades que alhora estarien cada cop més en el punt de mira per part de les institucions, que voldran controlar les seves desviacions cap a la violència i el sectarisme⁷⁸.

Una ofensiva contra les desfilades, però, que no vindria només per part de l'Estat, sinó que es produiria també de la mà de tota una sèrie d'organitzacions veïnals basades en l'antisectarisme, que vetllarien per a la redirecció d'aquelles desfilades unionistes que pretenien travessar àrees de majoria republicana. Aquestes desfilades unionistes es veuran amenaçades per unes organitzacions que argumentaran la seva contrarietat basant-se en arguments entorn el triomfalisme, sectarisme així com el trencament de la quotidianitat que acabaven suposant aquestes expressions. Unes organitzacions que articularien una comunitat, principalment la republicana, que esdevindria un còctel de sentiments majoritàriament adversos a les desfilades, que englobarien fins i tot, els sentiments de por

⁷⁴ Paisley 1998.

⁷⁵ Fraser 2000, p.197; Jarman 1998, pp.1427-9; Evans & Tonge 2017, pp.787-90.

⁷⁶ Dingley 2002, p.59; Evans & Tonge 2017, p.1437; Walisser 2013, p.30, 33.

⁷⁷ Walisser 2013, pp.37-9.

⁷⁸ Evans & Tonge 2017, p.796; McCaldon 2018, pp.136-8.

a l'hora de moure's per la zona en què resideixen, en temporada de desfilades⁷⁹.

En aquest sentit, les organitzacions veïnals seran vistes habitualment, per part de l'unionisme —així com per alguna historiografia⁸⁰—, com un front de lluita més del republicanisme. Com una estratègia del Sinn Féin per tal de fer retrocedir les considerades com expressions culturals orangistes, així com per a confrontar la tradició sense cap altre objectiu que la generació de conflictivitat i d'un medi idoni per a dur a terme el seu projecte polític⁸¹. Tot i això, les ambicions d'aquestes organitzacions no eren tals: no pretenien reproduir una ideologia agermanada amb el republicanisme, sinó simplement tractar d'aturar aquelles desfilades unionistes que passaven, trencant una suposada harmonia preexistent, per les zones republicanes⁸².

Tot i l'ampla distància entre les acusacions d'un bàndol i les intencions de l'altre, no podem, de nou, desentendre la problemàtica de les desfilades i les expressions públiques d'una visió més general del conflicte nord-irlandès, així com de les implicacions, immediates o no, que tingueren aquestes organitzacions veïnals. I és que si bé no serien clars garants d'una ideologia republicana, sí que reproduirien un discurs contrari a les manifestacions públiques unionistes, banyant d'antisectarisme i de tints de drets civils, una reivindicació històrica del republicanisme⁸³. Un discurs, fet per part d'uns actors més accessibles per a les masses, que podien ser vistos amb millors ulls que no pas les organitzacions republicanes clàssiques, a les que algun sector de la comunitat era reticent pel seu suport a la lluita armada.

Aquestes organitzacions veïnals reclamaven la sobirania sobre les zones on pretenien aturar les desfilades unionistes, clamant per uns llocs que serien la “nostra àrea”⁸⁴. D'igual manera, l'unionisme en processó pretenia la sobirania no exclusivament a determinades zones, sinó arreu, clamant que “Els carrers són nostres, i això és un fet”⁸⁵. Aquest doble clam de sobirania, però, no són equivalents, ja que els primers es volen fer veure com a sobirans a territoris on l'unionisme és minoria, mentre que els segons es volen fer veure com a sobirans arreu de la província. En el cas de les organitzacions veïnals, aquesta

⁷⁹ Jarman 1998, p.1419; Bryan & Jarman 1997, pp.61-2; Shirlow & Murtagh 2006, pp.94-5.

⁸⁰ Dingley 2002, p.66; McCaldon 2018, p.106.

⁸¹ Dingley 2002, p.57; Jarman 2020, p.164.

⁸² Jarman 1998, pp.1418-9.

⁸³ Ibid., p.1419.

⁸⁴ Dingley 2002, pp.56-7.

⁸⁵ Bell 1990, p.111.

reivindicació de sobirania està fonamentada en els principis de territorialitat i de superioritat numèrica en uns barris o en d'altres. Tot i els tints d'antisectarisme que aquestes prendran, doncs, es basaran en la divisió territorial sectària per a marcar quines eren, i quines no, les “seves” zones. Uns arguments que, si bé volen defensar l'aturada d'expressions clarament sectàries com són les desfilades d'aquest tipus, no defugen de la separació arquetípica entre barris o carrers per la seva ideologia política o religió. Són arguments que reproduïxen els esquemes sectaris, i que voluntàriament o involuntària, suposen territorialitzar i homogeneïtzar zones en una ideologia o credo que, si bé pot ser majoritària, no pot ser plena.

Una mobilització veïnal que va servir com a pal de paller de la mobilització política republicana durant els últims anys de conflicte. Suposaria això una hegemonització i instrumentalització d'una part de la població en els principis del republicanisme, traduint-se en un augment de la força militant activa, així com un —encara major— increment electoral a zones tensades pel conflicte entorn les desfilades. Una població de zones concrets —com Garavaghy Road o Ormeau Road— que, desencantada amb unes demostracions de força que travessen triomfals els seus carrers, esdevindran actius favorables als republicans⁸⁶. Un increment de força d'aquests que, al seu temps, implicarà un retroalimient dels temors unionistes entorn la seva hipotètica pèrdua d'hegemonia i poder polític, social i cultural a la Irlanda del Nord de finals de segle.

Un lleialisme descontent, que no podem pas deixar d'assenyalar com parcialment catastrofista. I és que la teòrica neutralitat estatal no pot mai ser tal: ni els cossos policials, els primers encarregats de la problemàtica de les desfilades, ho són, ni tampoc ho són els òrgans governamentals. Els primers, els cossos policials, no només depenen d'un Estat al qual un bàndol jura lleialtat i l'altre jura combatre, sinó que són la mateixa representació estatal al territori. A més a més, no es poden desentendre de les amples xifres de policies i soldats que alhora eren membres d'Ordes protestants que organitzaven desfilades, i per tant addictes a una ideologia que clarament determinava les seves pràctiques en benefici de la comunitat unionista. Un Estat regulador d'unes expressions públiques al qual no podem comprendre com un ens aliè a qualsevol ideologia ni neutral en qualsevol aspecte de l'existència humana, així com, tampoc, neutral en el conflicte nord-irlandès⁸⁷.

⁸⁶ Dingley 2002, p.67; Fraser (ed.) 2000, p.203; Evans & Tonge 2017, p.792.

⁸⁷ White 2000, pp.247-8.

Conclusions

La pràctica de les desfilades, durant el conflicte nord-irlandès, ha de ser entesa com una eina més que utilitza el nacionalisme, sigui aquest republicà o unionista, per tal de construir i reafirmar els seus particulars mites nacionals. Uns mites que són uns instruments indispensables per l'existència del nacionalisme en tant que moviment de masses, per tal de captar-les i socialitzar-les en les seves tesis. Aquestes masses, en el cas nord-irlandès, esdevindrien hegemnitzades en tesis antagòniques i excloents entre elles, mitjançant uns relats històrics habitualment parcials que s'encarregaran de forjar identitats polítiques. En aquest sentit, les desfilades esdevindrien símbols de distinció intercomunitària, i posarien negre sobre blanc al conflicte entre dues tradicions oposades: l'unionisme, partidari del reforçament de la unió amb Gran Bretanya, i el republicanisme, partidari de la unitat d'Irlanda.

Les desfilades són les encarregades de plasmar, d'una forma visible i directa, les divisions a nivells polític, nacional, social o, fins i tot econòmic i cultural, que existeixen en el si de la societat nord-irlandesa. I és que aquestes desfilades, esdevenen, a la pràctica, una lluita pel control dels carrers. L'espai públic, una qüestió d'elevada importància durant el conflicte armat, estava en disputa. El republicanisme i l'unionisme pugnarien pel control d'unes zones que consideraran pròpies, conjuntament a un Estat que, tot i els seus lligams amb l'unionisme, també intentaria imposar el seu control sobre el terreny. Una pugna pel control dels espais que concentrarà al seu voltant, històricament, les escalades de la violència i els conflictes intercomunitaris a la regió. Uns aldarulls que, arran del pas d'aquestes desfilades —i, a vegades, arran de l'impediment d'aquest pas—, habitualment es generalitzarien per tota la regió, com exemplificarien els casos del Bogside el 1969, o de Drumcree a finals dels 1990. Aquestes desfilades com a motius últims de conflictivitat suposen una divisió encara més ampla entre les comunitats: entre el que s'acostuma a veure com un pilar cultural i tradicional —sobretot quan és el cas, per part de l'unionisme—, i uns ulls externs que les veien com a sectàries, conflictives i excloents.

El control dels carrers, però, no pot ser pas entès com una simple presència física en aquests per part de les persones participants en les desfilades. Es tracta d'una noció que va més enllà: un control ideològic, social i cultural sobre les poblacions de cada àrea tensada. Aquest control del carrer implica una hegemonia cultural, real o pretesa, de la zona que es trepitja, ja que són uns desplegaments que suposen el control de quines

expressions polítiques i quines no, es poden dur a terme —o com a mínim, amb normalitat— en les zones reclamades. Una voluntat de control, que reproduceix una vegada i una altra la segregació urbana i el sectarisme intercomunitari. I és que tant les desfilades, com la resposta estatal, estan definides per unes dinàmiques sectàries, segregadores i d'una exclusivitat rampant. Per una banda, comptem amb unes desfilades unionistes que només admeten protestants en el seu si, unes desfilades republicanes que resten confinades a les zones que dominen demogràficament i un paper estatal que es guia, a l'hora d'intervenir, segons els paràmetres que imposa la segregació urbana. Dinàmiques sectàries, però, que cada actor polític portaria en diferents graus, essent l'unionisme el major exponent d'aquestes, en part, perquè exportava les desfilades a les zones ideològicament adverses, que les rebien amb desconfiança, por, o ràbia. És en aquest desplegament identitari a territori advers on es farà visible, principalment, la contraposició d'identitats i interessos entre les comunitats, de tal forma, a més a més, que esdevindria violenta per a l'altre.

Les desfilades, tot i en alguns casos —com el republicà—, voler superar el sistema de segregació, s'encarregarien de reproduir les relacions socials que d'aquest emanen: la segregació urbana, el confinament de les comunitats, així com els sentiments d'odi entre aquestes. Aquests factors, que atiarien, al seu temps, el foc en què estava sumida Irlanda del Nord, esdevindrien tangibles en les desfilades i els espais commemoratius en general. Tanmateix, no es pot entendre la importància de les desfilades a Irlanda del Nord si s'analitzen com a simples problemes d'ordre públic. Aquestes esdevenen problemes per l'ordre públic en tant que tenen la pretensió de ser desplegaments actius i constructors de quelcom diferent de l'hegemònic. Unes desfilades que no només tindran la façana destructiva-conflictiva, sinó que seran parcialment constructives, en tant que promourien tota una sèrie d'identitats que voldran fer hegemòniques per tal de superar l'existent. En el cas del republicanisme, es voldrà construir, mitjançant les desfilades, una hegemonia dels principis republicans i antiimperialistes, així com faran les seves contrapartides unionistes amb els sentiments identitaris britànic i nord-irlandès. Uns desplegaments que esdevindrien actius, en definitiva, en tant que durant el conflicte sabrien aglutinar i nacionalitzar a la població, així com fer-la participar d'un col·lectiu —l'unionista o el republicà— que marcaria les grans pautes culturals i de sociabilitat a les que estava subjecta la població.

Bibliografia i fonts primàries

- Beiner, Guy. "Between Trauma and Triumphalism: The Easter Rising, the Somme, and the Crux of Deep Memory in Modern Ireland." *The Journal of British Studies* 46, no 2, (Abril 2007): 366-389.
- Bell, Desmond. *Acts of Union: Youth Culture and Sectarianism in Northern Ireland*. Londres: Macmillan, 1990.
- Bryan, Dominic & Jarman, Neil. *From Riots to Rights: Nationalists Parades in the North of Ireland*. Coleraine: Center for the Study of the Conflict, University of Ulster, 1997.
- Bryan, Dominic. *Orange Parades: The Politics of Ritual, Tradition and Control*. Londres: Pluto Press, 2000.
- Casanova, Julián. *Una Violencia Indómita: el siglo XX europeo*. Crítica: Barcelona, 2020.
- Dingley, James. "Marching Down the Garvaghy Road: Republican Tactics and State Response to the Orangemen's Claim to March their Traditional Route Home after the Drumcree Church Service." *Terrorism and Political Violence* 14, no 3, (Tardor 2002): 42-79.
- Dixon, Paul & O'Kane, Eamonn. *Northern Ireland since 1969*. Oxon: Routledge, 2014.
- Evans, Jocelyn & Tonge, Jonathan. "Religious, Political, and Geographical Determinants of Attitudes to Protestant Parades in Northern Ireland", *Politics and Religion* 10, no 4, (Desembre 2017): 786-811.
- Fraser, T. G., ed. *The Irish Parading Tradition: Following the Drum*. Basingstoke: Macmillan, 2000.
- Hill, J. R. *A New History of Ireland VII: Ireland 1921-1984*. Nova Iork: Oxford University Press, 2003.
- Jackson, Alvin. *Ireland 1798-1998: War, Peace and Beyond*. Malden, MA: Wiley & Blackwell, 2010.
- Jarman, Neil. "Regulating Rights and Managing Public Order: Parade Disputes and the Peace Process, 1995-1998." *Fordham International Law Journal* 22, no 4, (1998): 1415-1439.

- Jarman, Neil. *Material Conflicts: Parades and Visual Displays in Northern Ireland*. Nova Iork: Routledge, 2020.
- Kaufmann, Eric P. *The Orange Order: A Contemporary Northern Irish History*. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- McBride, Ian (ed.). *History and Memory in Modern Ireland*. Cambridge University Press: Cambridge, 2001.
- McCaldon, Andrew. “The Orange Order in Northern Ireland: Has political isolation, sectarianism, secularism, or declining social capital proved the biggest challenge.” Universitat de Liverpool: Agost, 2018. (Tesis de Màster)
- McKenna, Fionnuala. “Parades and Marches — Official Statistics”. CAIN Web Service. <https://cain.ulster.ac.uk/issues/parade/stats.htm>.
- McKittrick, David & McVea, David. *Making Sense of The Troubles: A History of the Northern Ireland Conflict*. Londres: Penguin Books (ebook), 2012.
- Mulholland, Marc. *The Longest War: Northern Ireland's Troubled History*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- O’Leary, Brendan. *A Treatise on Northern Ireland, Vol. II: Control*. Oxford: Oxford University Press, 2019.
- Paisley, Ian. “Statement by Ian Paisley on the Parades Comission’s Decision on Drumcree 1998”. CAIN Web Service. <https://cain.ulster.ac.uk/issues/parade/docs/ip29698.htm>.
- Parkinson, Alan F. *A difficult Birth: The Early Years of Northern Ireland, 1920-5*. Dublin: Eastwood Books, 2020.
- Rollins, Jaime. *Lullabies and Battle Cries: Music, Identity and Emotion among Republican Parading Bands in Northern Ireland*. Berghahn Books, 2018.
- Santino, Jack. *Signs of War and Peace: Social Conflict and the Uses of Symbols in Public in Northern Ireland*. Nova Iork: Macmillan, 2001.
- Shirlow, Peter & Murtagh, Brendan. *Belfast: Segregation, Violence and the City*. Londres: Pluto Press, 2006.

- Tonge, Jonathan. *Northern Ireland: Conflict and Change*. Nova Iork: Routledge, 2013.
- Walisser, Andrea. "Parading Anxieties: Drumcree, Sectarianism, and the Contested Production of Knowledge in Peace Process Era Northern Ireland." Simon Fraser University, 2013. (Tesis de Màster)
- Walker, Brian. *Irish History Matters: Politics, Identities and Commemoration*. Dublin: The History Press Ireland, 2019.
- White, Brian P. "Walking the Queen's Highway: Peace, Politics and Parades in Northern Ireland." *San Diego International Law Journal* 1, no 1, (2000): 175-258.
- Wilson, John & Stapleton, Karyn. "Voices of Commemoration: The discourse of celebration and confrontation in Northern Ireland." *Text & Talk: An Interdisciplinary Journal of Language, Discourse & Communication Studies* 25, no 5, (Setembre 2005): 633-664.